

benoemingsverordening (maart '41) op een moment waarop de twee protestantse overkoepelende organisaties besloten hadden, geen benoemingen kenbaar te maken aan van Dams departement, door het Episcopaat bepaald was dat de katholieke scholen dat wél zouden doen. 'Geen conflicten uitlokken', had mgr. de Jong voor zichzelf genoteerd, '- optreden, als goedkeuring om confessionele motieven onthouden wordt.'

Later in '41 kon de aartsbisschop constateren dat zich na het mededelen van benoemingsbesluiten nergens moeilijkheden voordeden. Mgr. Verhoeven, directeur van het Rooms-Katholiek Centraal Bureau voor Opvoeding en Onderwijs, had het voorspeld: van Dam blaft wel maar hij bijt niet. Ging het niet evenzo met de geestelijken en kloosterlingen die krachtens besluit van van Dam niet langer als hoofden van onderwijsinstellingen mochten optreden? Als een schoolbestuur protesteerde, kon het hoofd voorlopig in functie blijven en van Dam liet de zaak dan rusten. Mgr. Verhoeven had bovendien reden om aan te nemen dat hij er van de herfst van '41 af via kabinetschef de Block nog beter in zou kunnen slagen, van Dam van agressieve maatregelen te weerhouden. Het sprak dan ook eigenlijk vanzelf dat het Episcopaat op de tweede benoemingsverordening precies zo zou reageren als op de eerste: goed, daar stond nu zwart op wit, dat als twee benoemingsbesluiten afgekeurd waren, het departement de benoeming kon verrichten - was het dan niet verstandig, het verzet pas te ontketenen op het moment waarop het departement inderdaad trachten zou, een katholieke school een leerkracht op te dringen die onaanvaardbaar was?

Toen men door de contacten ten departemente wist dat de tweede benoemingsverordening ophanden was en toen die verordening begin januari '42 gepubliceerd werd, zochten Hangelbroek en oud-minister mr. Terpstra enkele malen contact met mgr. Verhoeven. Deze bleek er niet voor te voelen, van Dam de gehoorzaamheid op te zeggen. Via hem vroegen zij een gesprek met mgr. de Jong aan, maar nog voordat dit op 7 februari plaatsvond, was reeds (2 februari) van de Schoolraad en de Vereniging voor Christelijk Volksonderwijs de gemeenschappelijke brief aan van Dam uitgegaan waarin stond dat de protestantse schoolbesturen voortaan hun benoemingen geheel buiten het departement om zouden doen. Waarom hebben de twee protestantse moderamina met die belangrijke brief niet gewacht tot eerst met de aartsbisschop gesproken was? De Pater wijst er op dat de moderamina onder pressie stonden van hun schoolbesturen die dringend wilden weten, welke lijn gevolgd zou worden. Wij achten dit een weinig overtuigend argument: het kwam niet op een week aan. Plausibeler achten wij het dat de twee moderamina die tot hun teleurstelling bij mgr. Verhoeven niets bereikt hadden, verwachtten dat zij bij mgr. de Jong meer zouden bereiken als zij